

Inv. 17740.

326905

17740

DISCURS

ROSTIT DE D-NUL

ALEXANDRU G. DJUVARA

*Fost ministru de justiție
deputat al colegiului al II-lea de Brăila*

*asupra cauzelor retragerii sale din
minister*

ȘEDINȚA CAMEREI DE LA 9 MARTIE 1898

AL. DJUVA

BUCURESCI

EDITURA

TIP. «CORPULUI DIDACTIC»

ZIARULUI «DRAPELUL»

C. Ispasescu & G. Bratanescu

1898

19467

32(498)

BUCURESTI

17740

1956

CONTROL 1955

ec91/06

1961

D

B.C.U. Bucuresti

C23461

Domnilor Deputați,

Rechemarea la respectul regulamentului pe care onor. d. președinte a făcut-o d-lui Nicorescu, mă pune în măsură, ca de la început să iau o precauțiune și să previn această onorată Adunare.

Este foarte adevărat că am cerut cuvântul în cestiune personală, atunci când două din d-nii oratorii cari au luat cuvântul în desfășurarea interpelărei adresată d-lui prim-ministru, se întrebau cu nedomnire care au putut fi cauzele care m'au hotărât să mă retrag din ministerul presidat de d. Dimitrie Sturdza.

Negreșit, d-lor, este vorba aci de o cestiune personală, fiind-că este vorba de persoana mea. Dar este vorba de o cestiune personală de natură pur politică, o cestiune care în sine, privește tot atât majoritatea, tot atât Camera, cât mă privește și pe mine. Va trebui dar să desvelesc această cestiune în întregul ei, și va tre-

bui să fac aceasta, atât pentru demnitatea d-voastră cât și pentru demnitatea mea. Numai dacă onor. Camera bine-voește să-mi acorde atențiunea sa, cu această explicațiune și în acest sens, numai atunci sunt hotărât să vorbesc.

Voci: Da, da, vorbiți.

D. Al. Djuvara: D-lor deputați, încă din anul 1886 când urmasem disidența liberală și când făceam alături cu atâți alți fruntași liberali procesul politiceii care se desfășura atunci, mă întrebam ce semnificare pot avea schimbările care se produc în sânul guvernului, pentru ce unii miniștri intră și alții es din minister?

Și, ziceam, d-lor, în ședința de desbatere a mesagiului din 1887: „Ce se petrece cu d-nii miniștri? Unii din ei nu știe lumea de ce sunt miniștri — și nu o știu nici ei... Alții se știe prea mult de ce sunt miniștri. Unii din ei, es din minister fără nici un motiv, alții es pentru prea multe motive.“ (Aplause).

D-lor, am rămas statornic în ideile mele asupra acestei cestiuni, sunt convins că politica trebuie să se facă la lumina zilei, că nu este bine și nu se poate să tănuim Parlamentului motivele și sensul schimbărilor ce se produc în guverne.

Pătruns de ideea că o asemenea explicațiune se datorește majorităților și în definitiv țerei întregi, cred de a mea datorie să răspund întrebărei pe cari a făcut-o d. Fleva; întrebărei făcute de d. Costinescu, precum și la alusiunii — foarte bine-voi-

toare de altminteri — pe care a făcut-o onor. d. Cantacuzino, ministrul de finanțe, cu privire la demisiunea mea.

D. Fleva a zis: Cum se poate ca atunci când nu s'a ivit nici un conflict între Cameră și ministrul justiției, atunci când Corpurile legiuitoare, într'un mod normal și liniștit au luat vacanții pentru a-și petrece sărbătorile Crăciunului, un ministru, după închiderea Parlamentului și în mijlocul chiar al acestor vacanții, să-și dea demisiunea?

Dacă lucrurile s'ar fi petrecut ast-fel, ar trebui, d-lor, să recunosc vina mea față de d-voastră, căci, ași fi provocat o crasă în absența Parlamentului, și ast-fel nu ași fi usat, ci ași fi abusat de dreptul pe care îl are un ministru de a demisiona.

D-lor, este însemnat acest drept al ministrului de a putea demisiona. Când un om politic intră într'un guvern, este expus la multe lovirii și la multe pericole; singura armă de apărare care-î mai rămâne este dreptul de a demisiona; dacă nu ar mai avea acest drept, el nu ar mai fi în cabinet un om politic independent, el ar fi prizonierul guvernului. (Aplause).

Dar, datu-mi-am eu demisiunea în absența d-voastre?

Va fi destul, d-lor, să vă spun, că această demisiune a mea a fost dată înainte de închiderea Corpurilor legiuitoare, și asupra refusului onor. d-lui președinte al consiliului de a-î da curs, reînviată iarăși înainte de închiderea Corpurilor legiuitoare, pentru ca să fiu eu acoperit față cu îndatoririle

mele parlamentare. Am dat demisiunea mea înainte de închiderea Parlamentului, pentru ca la timp să fie comunicată Camerilor, și ast-fel să nu rămâe învăluită în mister o acțiune politică justificată și care nu avea nimic ascuns.

Ceva mai mult.

Am dat acea demisiune, tocmai înainte de vacanțiile parlamentare pentru că am crezut că nici un timp nu poate fi mai prielnic de cât acela al vacanțiilor, pe când lucrarea parlamentară încetează, pentru ca să se poată cu înlesnire, să se dea o soluțiune crisei latente care frământa partidul național-liberal încă de mult.

Odată aceasta stabilit, se pune o a doua întrebare : De ce am demisionat ?

Care a putut fi cauza eșirei mele din guvern ?

D-lor, cu o răbdare pe care de sigur toți oamenii politici o vor aprecia, am suferit după demisiunea mea, o lună întreagă ca presa, presa întreagă în neștiință de cele ce se întâmplase și de sigur cedând șoaptetor rău-voitoare, calomniei — care adesea-ori pândește în umbră acțiunile noastre,—am suferit zic, ca presa să tălmăcească în tot felul demisiunea mea.

S'a spus atunci de sigur lucruri neexacte dar cari nu erau atingătoare pentru caracterul meu de om politic, s'a spus însă și lucruri cari puteau să mă lovească dacă ar fi ascuns cea mai mică umbră de adevăr.

S'a spus, că m'am retras din minister pentru că nu am putut să consolidez și

tuățiunea fratelui meu, ministru al țerei la Constantinopol.

Asupra acestei afirmațiuni jignitoare și pentru fratele meu și pentru mine, mă voi multămi să spun câte-va cuvinte numai, și rog dacă nu spun adevărul ca să se ridice de pe banca ministerială un glas care să mă desmintă. Toți membrii guvernului, fără deosebire, știu că în tot timpul cât am fost în minister, nici o dată, dar nici o dată, nu am vorbit vre-unuia din d-nealor, un cuvânt de fratele meu.

Rog ca acest lucru să se desmintă dacă nu este adevărat.

D. M. Pherekyde, ministru de interne: Așa este.

D. Al. Djuvara: D-lor, s'a mai zis—și onorabilul d. Fleva s'a făcut ecoul îndepărtat și de altminteri nici de cum rău-voitor pentru mine, al acestei afirmațiuni, că m'am retras pentru-că nu am mai putut să resist a face numiri în magistratură, numiri cari trebuia să fie făcute, de oare-ce d. prim-ministru părea a le impune. D-lor, este o datorie de lealitate pentru mine să declar că d. prim-ministru nu a apăsăat nici odată asupra mea pentru ca să fac vre-o numire în magistratură, ci din potrivă m'a ajutat cu sfatul și m'a sprijinit, pentru ca să resist atunci când am fost solicitat să turbur magistratura pentru satisfacerea unor pasiuni personale. Căci, negreșit am fost și eu—și poate mai mult de cât alți miniștri—solicitat foarte și câte odată cu multă insistență, pentru ca să fac depasări și numiri în magistratură, care

aveau alt obiect de cât interesul justiției. D-lor, aceasta toți o știu, într'un mod constant și invariabil am refuzat să o fac. Și am refuzat să fac aceasta, știind că răspund ast-fel dorințelor d-voastră intime și idealului ce d-voastră aveți.

Cred că a trecut vremea când tribunalele trebuiau să fie apanagiul coteriilor politice din localitate (Aplause).

A trecut vremea când magistratura trebuia să rămână la bunul plac al acelor pe care noi i-am numit odinioară satrapii județelor. Negreșit, ași fi putut ca să fac din numirile în magistratură o monedă de popularitate personală pentru mine, nu am făcut-o și cred că am răspuns adevăratei dorințe a acestei Camere liberale, și mă pot mândri spunând, că atâta vreme cât am avut onoarea să conduc departamentul justiției, magistratura întregă s'a bucurat de o inamovibilitate de fapt pe care nici interesul, nici pasiunea politică nu a îndrăsnit a o turbura (Aplause).

S'a spus, încă, că m'ași fi retras pentru că am văzut că nu sunt sorți de izbândă pentru proiectele de lege pe care le pregătisem.

D-lor, proiectele de lege pe care le-am pregătit sunt luate din programul partidului liberal. In programul partidului am citit, că se dorește deplina independență a magistraturei și această independență mai desăvârșită a magistraturei am căutat să o realizez pe cale legislativă, întinzând inamovibilitatea, și ne mai lăsând dreptul de

numire și de înaintare la absolutul bun plac ministerial.

Tot în programul partidului am citit că se dorește înființarea unei comisii legislative pentru prefacerea codurilor noastre, și inspirându-mă din lucrarea eminentului d. Eugeniū Stătescu, am alcătuit un nou proiect de lege asupra acestui punct. Nu am făcut în definitiv de cât să realizez dorința d voastră.

De altminteri, aceste proiecte par că nu aū fost rele, căci onorabilul d. Palade, care mī-a succedat la ministerul de justiție, și le-a însușit și le-a prezentat fără nici o schimbare ast-fel cum le-am lucrat eū.

Dar, d-lor, chiar așa dacă ar fi, dacă aș fi simțit că proiectele mele de lege întâmpină oare-care dificultăți, vă întreb pe d-voastră, nu aș fi făcut bine și, politicește vorbind, cinstit, dacă m'aș fi retras ?

D. M. Ferekyde, ministru de interne : Ați întâmpinat dificultăți ?

D. Al. G. Djuvara : Onorat d-le Ferekyde, de vreme ce am zis că d. Palade și le-a însușit în mod absolut și le-a prezentat fără modificare, am accentuat cred neîndoelnic că guvernul a aprobat proiectele ce am lucrat, nu numai cât am avut onoarea a sta în minister, dar le-a aprobat și după ce am plecat.

Dar întreb, dacă m'aș fi retras din guvern pentru aceasta, pentru că aș fi simțit că întâmpină oare-care dificultăți proiectele mele de lege, oare aș fi făcut rău? Când eram în guvern am auzit plângerī

împotriva inamovibilității și critice aspre ale sistemului. La mine, ca ministru, a venit un d. senator și mi-a spus că trei-zeci și cinci membri ai Senatului s'au înțeles și au să propună sub formă de moțiune suspendarea inamovibilității; eu i-am răspuns atunci: Inamovibilitatea nimeni nu mai poate să o mai suprimă sau să o suspende în țara românească, fără a face o adevărată lovitură de Stat, căci ar fi atingerea cea mai odioasă care s'ar putea aduce instituțiunii aceleia care hotărăște despre a-vereă, libertatea și cinstea fie-căruia dintre noi.

O voce: Nu e democratică.

D. Al. G. Djuvara: Trebuia să nu înscriți în programul de la Iași...

D. B. Ștef. Delavrancea: Nu schimbăm programul după pofta fie-căruia.

D. Djuvara. Dar zic, dacă m'ași fi retras pentru asemenea motive, oare ași fi făcut rău?

Am simțit d-lor, că se adresați critici poate proiectului de lege, mai mult pentru a atinge ministrul care era înapoia legii, de cât pentru a atinge reforma.

Și dacă un ministru are adesea-orî datoria ca să lege soarta sa de soarta unei idei, el nu are dreptul să lege soarta unei idei de propria lui soartă.

De ce însă s'ar fi căutat la adăpostul unei critice cu o aparență obiectivă, să se țintească în mine personal?

D-lor, lucrul e ușor de înțeles, și până la un oare-care punct, natural. Am făcut parte

din acea disidență care a combătut partidul liberal un șir întreg de ani înainte de 1888, înainte de căderea lui. Când d. Sturdza mi-a propus să intru în guvern,—și aci fac iarăși apel la banca ministerială, cu rugămintea de a fi desmintit dacă nu spun adevărul—eū m'am apărat de onoarea ce mi se făcea prin intrarea mea în guveru, și am curagiul să spun că nimeni până acum nu a făcut mai aspre critice intrării mele în minister de cât am făcut eū atunci. Am spus domnului Sturdza : E greu ca eū să intru în guvern fiind-că am combătut partidul și sunt alții cari aū stat neclintiți în partid, alții tot atât de meritoși, și mai meritoși de cât mine ; este greu ca eū să intru în guvern, fiind-că îmi rejurări de ordine personală aū făcut ca în timpul opoziției din urmă să nu iaū o parte destul de activă la luptele duse în contra partidului conservator ;—și sunt alții care aū stat la postul lor, cari aū luptat cu căldură și cu devotament și nu este drept ca eū să mă pun în fruntea lor. Și am adăogat : Prezența mea va fi o dificultate mai mult, pēntru viitorul guvern, căci sunt, d-lor, în luptele politice ca și în luptele după câmpul de bătae, oameni care aū oare-cum carnea mai rea și nu se vindecă așa de lesne rănile pe cari le-aū primit, sunt oameni care își aduc aminte multă vreme în urmă de sfășierile pe cari luptele politice le aduc adesea persoanei ;—de aceea, ceream voe ca să rămân în partid și să-mi

țin locul meu fără pretențiune de nici un fel de mărire.

La această expunere a situațiunei mele personale, mi s'a răspuns că ași voi să păstrez—și repet cuvintele textual—să păstrez capitalul meu intact. Și, fiind-că situațiunea politică era mult încordată, după cum cu toții o cunoașteți, — căci nu se știa ce soartă ar avea guvernul, dintr'o zi într'alta,— am primit să intru în guvern și am primit aceasta ca o onoare dar și ca o sarcină; și era netăgăduit o adevărată sarcină în acel moment.

Ceea ce în afirm, este că, primind, am spus un lucru,—și fac apel iarăși la memoria foștilor mei colegi—am spus că nu intru în guvern de cât cu o singură speranță, cu o singură țintă, că sunt la minister vremelnicește și stau în guvern ca să lupt din toate puterile mele, pentru ca să se realizeze unirea în partidul liberal. (Aplause).

Ast-fel am înțeles să-mi îndeplinesc datoria mea în partid.

Să nu se vorbească dar, de neînțelegeri pe chestiuni personale, să nu mi se vorbească de supărări. Supărările mele personale, dacă voi fi avut, le-am păstrat pentru mine, nu pentru ca să le răsbun ci pentru ca să le uit; cu speranța că cei cari mi le-au pricinuit și le vor aminti, nu pentru ca să le repară, ci pentruca să le regrete.

Este însă o chestiune mai importantă, de ordine politică generală, care pare că se redesteaptă împotriva noastră — și această chestiune nu o pot lăsa în umbră, căci

prin restălmăcirea unor evenimente politice trecute, se tinde la concludsiuni cari ar fi jignitoare pentru toți aceia cari au luat parte la disidența liberală dinainte de 1888.

D-lor, procesul acesta al disidenței libere este stins de mult, și ori-care ar fi sfortările ce s'ar face și talentul ce s'ar cheltui ca procesul să fie reînviat, vă asigur că el nu se mai poate revisui. Țara s'a rostit asupra lui, evenimentele au trecut de atunci și, istoria dacă se poate câte o dată interpreta, nu se poate schimba și nu se poate reface. (Aplause).

Acei cari au făcut disidența liberală sunt ei oare, cum a zis onor. d-nu prim-ministru, niște pocăiți? sunt ei oameni cari au regretat aceea ce au făcut?—Și, să spunem cuvîntul în adevăratul lui înțeles,—cine zice regret unilateral zice scuse.—Sunt oare disidenții oameni politici cari și-au cerut scuse? Eū cred că dintre disidenții de la 1888, nici unul nu a venit să ceară scuse nimănu. (Aplause).

Că, la 1888 au fost pasiunile încordate, că au putut fi și porniri personale, se poate; noi însă cari în timpul acela, tineri, plini de entusiasm și plini de abnegațiune, ne-am aruncat în luptă cu greutate și cu sacrificii, noi, nu retractăm nimic.

Nu am avut atunci altă ambițiune de cât aceea de a realiza în politică idealul nostru de iubire pentru țară; ceea-ce ne-ați cere astă-zī, cerându-ne retractarea celor spuse atunci, ar fi veștejirea concepțiunei celei mai pure ce am avut despre viața pu-

blică, ar fi regretarea zilelor celui mai cald entusiasm; ar fi să renunțăm la amintirea pururea scumpă a anilor tinereții noastre când luptam fără altă preocupare de cât țelul desinteresat ce urmăream. (Aplause).

Am fost, d-lor, atunci, ca acei văslași, ca acei oameni de mare curajos,; ca acei navigatori fără frică, care ies din apele sigure ale portului pe cea mai aspră furtună.

Am eșit din apele teritoriale ale partidului, și am mers către mările libere necomptând de cât pe puterea noastră; am luptat cu vijeliile și cu greutățile mării delănțuite.

Și, atunci, când ne-am întâlnit: noi pe slabele noastre imbarcări, și d-voastră la adăpostul navelor întărite ce vă puneau la îndămnă puterea; știți că am luptat fără teamă și nici o dată nu ne-am dat înapoi.

Ne-ați tratat, ce este drept, ca pe niște corsari cari nu au drept la nici o cruțare, și v'am tratat și noi ca pe niște pirai politici; am dus o luptă inversunată dar la lumina zilei și nu am încetat-o de cât atunci când ați fost înfrânți.

Aceasta este istoria și nici o sfortare nu o mai poate denatura.

Este adevărat, d-lor, că de atunci ne-am reîntors în apele teritoriale ale partidului, dar ne-am reîntors cu fruntea sus și fără condițiune, și nu ar fi leal ca să ni se pună *acum* condițiuni umilitoare când condițiuni nu ni s'au pus *atunci*; și nu primim să fim maltratați politicește — mai ales de aceia, cari dacă au rămas statornici în apele mai

țurburi de lângă maluri, au făcut-o nu atât pentru că era pământul patriei libere în apropiere ci mai ales pentru că se afla în apropiere siguranța și bunul traiu al porțurilor puterii (Aplause).

Dacă ne-am reîntâlnit însă, și dacă ne-am reîntors—nu la o sărbătoare ci la un adevărat desastru politic,—două lucruri pot afirma și sunt sigur că nimeni nu mă poate desminți. Afirm în primul rând că disidența nu și-a schimbat nici o dată pavilionul ei liberal. Și afirm în al doilea rând că acela care ne-a chemat,—și care nu mai este în mijlocul nostru, — că nemuritorul Ion Brătianu a venit, el, și ne-a întins mâna și nu ne-a cerut nici o capitulare.

Și a știut Ion Brătianu ce face, și a făcut bine; a înțeles că disidența însemna ceva.

Disidența, însemna într'adevăr, că în partidul liberal pe lângă disciplina vechei alcătuirii a partidului, există și trăește și spiritul de independență și de desinteresare politică. Și, atunci când noi ne-am presintat mână în mână înaintea alegătorilor, dacă alegătorii au văzut în d-voastră tradițiunea de disciplină a partidului, ei au văzut în noi, chezășia că acele greșeli politice împotriva cărora noi ne sculasem, erau să fie reparate și nu mai erau să reînceapă.

S'a vorbit mult de alcătuirea partidului liberal în trecut, de conducătorii și de majoritățile partidului. D-lor, cum era alcătuit partidul înainte și cum lucra în Parlament, o știm cu toții. Eu 'mî aduc aminte din copilărie—fiind-că nici eu nu sunt un nou

venit în partidul liberal,—îmi aduc aminte de la părinții mei cari au muncit și au murit în acest partid,—cum se petreceau lucrurile în Parlament. Majoritățile erau împărțite, cum se zicea, pe căprării și toți 'și aduc aminte de faimoasa formulă: «Sus băeți, jos băeți!»

De 25, de 30 de ani de când țara a făcut atâtea progrese, voiți d-voastră ca numai organisarea partidului să nu facă nici un progres?

Cum? Partidul liberal care a fost instrumentul de muncă, pârgăia prin care s'au realizat acele progrese, tocmai partidul liberal să fi încremenit în structura lui din trecut?

Ați voi d-voastră să se reînnoiască, să se impună și astă-zî formula de atunci; să se zică și astă-zî senatorilor și deputaților, tot: „Sus băeți și jos băeți“? D-lor, să se zică „sus băeți“ dar să se zică: sus cu fruntea și cu inima și cu cugetarea, făcându-se pururea apel la judecata și la independența lor de caracter, dar să nu se mai zică sus băeți numai la vot.

D-lor, din vremea aceea îndepărtată s'a modificat mult organismul partidului liberal, și aceste modificări s'au făcut pe neștiute, fără ca nici o putere să le poată împiedica. Și, disidența liberală a contribuit mult la această modificare, și dacă astă-zî pământul liberal pare că tresare, ca și când ar fi săltat de fermente noi de viață, ca și când ar fi acoperind isvoare neastâmpărate și tasbească către aer, către

lumină și libertate, dacă pământul liberal este astăzi astfel, este că a tras și disidența brasdele ei pe acest pământ.

D-lor, potrivit rugămintei ce îi adresam d-lui președinte al consiliului la alcătuirea guvernului din care am avut onoarea să fac parte, rugămintea care era pentru mine o condițiune: nu am încetat un singur minut de a aminti colegilor mei că după a mea părere guvernul liberal nu poate să șadă cu demnitate la cârma Statului de cât presintându-se înaintea țerei întreg, astfel cum s'a presintat partidul când a mers de i-a cerut încrederea...

Această țintă a întregirii partidului, a împăcării generale, am urmărit-o cât timp am avut onoare să stau în guvern, și ne-numerate ori am zis d-lui prim-ministru să se considere, întru cât s'ar fi atins de mine, ca și când ar fi fost însărcinat din nou, în fie-care zi, să compună ministerul, dispunând ori când de portofoliul ce-mi fusese încredințat.

A, d-lor, s'a vorbit mult, în ședințele din urmă de ambițiuni personale și de poftă de portofolii ministeriale; s'a acusat elementul tânăr că ar fi acela care vânează mai mult portofoliile, că ar fi mai poftitor de ministere!

Este timpul ca această învinuire fără te-meii, să ia sfârșit.

Când s'a format guvernul din care am avut onoarea să fac parte, când eu am spus că nu pot să primesc această onoare, am rugat cu toții pe colegul nostru, d. Stelian,

să primească sarcina de a conduce departamentul instrucțiunii publice. D. Stelian a refuzat; și am mers atunci, cu fostul meu coleg d. Stolojan, la d. Stelian acasă, și timp de o oră l'am rugat să primească însărcinarea de a conduce ministerul instrucțiunii publice și d-sa a persistat în refuzul său, nu a voit.

Să fie oare și d. Stelian un poftitor de portofoliu?

Deună-ză, când se discuta legea instrucțiunii publice și când d. Stelian s'a ridicat să critice o parte numai a acelei legi, pare că resuna prin Cameră o șoaptă cum că d. Stelian ar fi supărat, că ar dori un minister; și vă mărturisesc că m'am întrebat cu oare care melancolie: Cum? Acela care nu a primit ministerul instrucțiunii publice să nu mai aibă nici dreptul, fără de a fi bănuțit, să zică un cuvânt asupra legii instrucțiunii? (Aplause).

Bătrânii, ca d. Aurelian, când au fost învinuiți că umblă după ministere, s'au apărat zicând, că au avut destule onoruri și au fost destul la minister; că prin urmare nu mai au nimic de dorit.

Dar tinerii?

Tinerii, d-lor, doresc ceva, dar alt-ceva de cât deșerte gloriolen.

Suntem cu toții ambițioși, nu o tăgăduim, din potrivă ne mândrim cu aceasta: avem ambițiunea să ducem mai departe opera de propășire a țerei; să lucrăm pentru consolidarea libertăților publice, să lucrăm pentru organizarea Statului român.

Da, suntem ambițioși, dar nu suntem vanițoși. Ambițiunea, d-lor, este fecundă; vanitatea este stearpă. (Aplause).

Vanitatea este ca norul umflat și searbăd, dar fără ploaie, care trece veștejind și mai mult holdele; ambițiunea este ca ploaia limpede și bine-făcătoare, care face să rodească lanurile câmpiei. (Aplause).

D-lor, dar atunci dacă ast-fel stau lucrurile, dacă eu mi-am făcut datoria întregă; dacă, atunci când mi s'a oferit ministerul, am declinat cu destulă stăruință onoarea de a'l primi; dacă cât am fost în minister, am stăruit din toate puterile să se facă pacea în partid, mă veți întreba: pentru ce m'am retras?

Fugit-am numai de teama unei legende, de teamă să nu se zică că am rămas în guvern fiind-că doream să fiu ministru cu orî-ce preț?

Nu, d-lor. Omul politic trebuie să știe de multe ori să înfrunte aparențe ce-î sunt potrivnice, dacă îi spune conștiința lui că și-a făcut datoria. Aci însă, explicațiunile ce doresc să dau Adunărei ating de aproape și mai intim persoana mea. Conștiința mea nu mi-ar fi spus că îmi fac datoria rămîind în guvern în starea în care se află acum partidul liberal.

Ministerele, pot sătura poftele, dar nu pot împăca scrupulele de conștiință.

Vă întreb: în mijlocul desfășurării debaterilor cari au avut loc în timpii din urmă înaintea Camerei, care ar fi fost ro-

lul meu în guvern, pe acea bancă? (Aplause).

M'ași fi găsit într'o dilemă: său să tac și atunci să nu fiu corect cu colegii mei; său să vorbesc și atunci ce să fac? Să mă ridic, eū, disidentul de la 1888, să dau lecțiune de disciplină partidului; să mă ridic eū după 10 ani în contra propriilor mele formule, în contra ideilor cu care eū luptam?

Ar fi fost din partea mea un act odios, și acel act n'am voit să-l fac.

Am spus tot-d'auna și o spun și astă-zī: Nu e situațiune politică care să mă facă să lovesc în tineretul liberal. Nu îmi aparține mie, să mă scol să mă lupt cu aceia de cari mă leagă nu numai acsleași idei dar și aceeași educațiune, și să las moștenire partidului vrajba, ura și sfâșierea, într'o generaiiune care are să mai facă politică solidară încă 20 sau 25 de ani! (Aplause).

Și în aceasta, d-lor, ce facem? Nu facem de cât să imităm generațiunea liberală cea mare. Cât timp fruntași liberali ai marii generațiuni au lucrat împreună și au fost solidari, partidul liberal a fost. triumfător.

A! negreșit, suntem surprinși astă-zī, când vedem cum aceia care au făcut parte din generațiunea trecută sunt tratați de tovarășii lor de luptă! Nu este un exemplu foarte întăritor pentru noi nici pentru generațiunile noui ca să vedem cum președintele consiliului se ridică în contra d-lui Aurelian — sau cum d. Aurelian se ridică

în contra președintelui consiliului — ; nu este o pildă de îmbărbătare pentru noi să vedem că un bătrân care a luptat 40 de ani în partidul nostru, care a fost tovarășul lui Ion Brătianu șeful glorios al partidului liberal, se vedem că acest bătrân, la sfârșitul carierei sale, ar mai avea nevoie să-și apere încă, probitatea sa personală, în potriva atacurilor venite din sânul partidului chiar (Aplause).

D-lor, din generațiunea cea mare, din generațiunea glorioasă a partidului liberal, ce a mai rămas ? Unde sunt Goleștii, unde sunt Brătienii, unde este Kogălniceanu, unde Câmpineanu, Chițu și atâția alții ?

Din armata aceea puternică care a cucerit libertățile publice, cine a mai rămas între noi ?

Purtătorii de steag, capul coloanei aceleia armate, statul-major care dădea formula și crezul politic, care hotăra minutul de luptă ; statul-major, nu mai este : Aceia care îl compuneau s'aun dus de mult, către acea lume nevăzută, unde, după cum spune poetul : ochii care s'aun închis aci pentru noi, se redeschid acolo pentru nesfârșita lumină a lucrurilor eterne.

Negreșit, d-lor, a mai rămas printre noi, câți-va reprezentanți ai acelei generațiuni.

Noi am fi dorit din toată inima, ca partidul să fie ast-fel alcătuit în cât noi să trăim și să ne ridicăm la umbra acelor bătrâni, sub sfatul lor. cum se ridică într'o pădure, vlăstarele cele tinere la umbra stejarelor celor mari ; și suntem dureros sur-

orinși să vedem că tocmai din stejarii
pेत्रंनी să face coada securei cu care se
abat stejarii de alături.

Acum, d-lor, noi generațiunea mai tină,ă,
n cotro să ne întoarcem privirile și din ce
parte să ne încălzim idealul nostru?

Atât la desbaterile de la Mesagiū, cât și
n discuțiunile interpelărei din urmă, s'a
armat o luptă acută de la liberali la libe-
ali. Vă mărturisesc, că atunci când am au-
it majoritatea aplaudând că votul a dat
un sprijin de 100 guvernului, când oposi-
țiunea înumăra 50, m'am întrebat unde este
succesul și ce se aplaudă?

Când noi, ne-am presintat țerei cu toții
la o laltă și am venit aci în unanimitate,
ce însemnează 100, contra 50 sau 50 con-
tra 100?

Aceasta însemnează că o treime s'a dus,
că o treime în care se înumăra atâția frun-
tași și atâtea talente, mai este cu noi!

Două treimi în contra unei treimi;—aceasta
poate fi o situațiune constituțională nor-
mală între două partide politice; dar când
fracțiuniile sunt din același partid situa-
țiunea politică este aceeași?

Oare partidul liberal este singur în țară?
Am uitat oare că este în țară și un partid
conservator?

Adăogați celor 50 din Cameră, întreg par-
tidul conservator și atunci numai veți avea
adevăratul înțeles al situațiunei politice.

D-lor, în desbaterile de la Mesagiū din-
tre adversarii noștri politici naturali, nu a
luat cuvîntul de cât onor. d. Tache Ionescu.

D-lui Tache Ionescu i-a răspuns d. Pallade printr'o cesiune personală.

De sigur, majoritatea acestei Camere a avut iluziunea unui adevărat miragiū

Știți, d-lor, că în rebel, atunci când intrerup ciocnirile, se întâmplă adesea-ori una din armate, și mai adesea-ori armata învinsă — să trimită un parlamentar. Când se presintă parlamentarul, înconjurat de o armată de slabe puteri, statul-major și trupele care merge sunt de multe ori tentate să facă tratate cu un oare-care dispreț pe lângă un parlamentar. Fie că, ast-fel cum a făcut Pallade, îi contestează calitatea fiind-că aparține unora din acele populațiuni de frontieră cu naționalitatea contestată — că numărul redus de forțe cu care se înfruntă nu impune nici o teamă.

De sigur, d-lor, aceasta este un miragiu. Să nu se uite că la spatele acestui parlamentar sunt trupe numeroase, cari dacă nu sunt învinse, erī, pot fi învingătoare mâine și altădată în trecut.

Pentru a nu contribui, la vrajba, la luptă care frământă și sfâșie partidul liberal, D-lui Ionescu pentru acēsta m'am retras din guvern.

Sunt mulți, cari zic că am făcut un mare sacrificiū; în orī-ce cas a fost o jertfă mică pentru o cauză mare. Eū nu am de cât un singur regret, că această jertfă nu a slujit la nimic; dar, dacă ar fi ca s'o reīncep, și reīncepe-o, căci ast-fel am înțeles să-mi fie datorია. (Aplause).

Și cred că nu aș putea da un mai mare semn de dragoste t par

lui, de cât lucrând din toate puterile
 ele, pentru ca pacea să se facă; oprindu-
 , până mai este încă timp, o politică ne-
 rocită, care crede că a ridicat splendoa-
 a partidului, atunci când a coborât presi-
 iul câtor-va fruntași din partid; o poli-
 ă, care crede că va funda pacea, atunci
 nd va face golul împrejurul unui guvern
 eral. (Aplause).

D-lor, mi-am îndeplinit, cred, o datorie
 constituțională și de colegialitate politică,
 ă de d-voastră, expunând acestei Camere
 r'un mod leal și sincer motivele care
 au făcut să es din guvern; rămâne ca
 or. Adunare să judece dacă mi-am făcut
 toria saă nu. (Aplause).

VERIFICAT
 2017

VERIFICAT
 2017

